

(Ne)odvojivost sadizma i mazohizma

Paola Kuten

Filozofski fakultet u Zagrebu

Odsjek za psihologiju

ORCID: 0009-0002-9077-3746

Sažetak

Sadizam i mazohizam fenomeni su koji se nalaze na granici psihologije i seksualnosti, izazivajući kontroverze i složena pitanja o ljudskoj prirodi, povezanosti boli i užitka te dinamici moći. Freud je te sklonosti smatrao neodvojivima, dok suvremena istraživanja nude drugačije perspektive. Ti su pojmovi predmet psihološke analize kao i društvenih i kulturnih rasprava o moralnosti i granicama ljudskog ponašanja. Cilj ovog rada je istražiti povezanost sadizma i mazohizma te razmotriti njihovu potencijalnu odvojivost pomoću analize psiholoških, neuroloških i društvenih čimbenika. Pregled literature uključuje psihodinamske teorije koje naglašavaju nesvjesne impulse, kognitivno-bihevioralne modele povezane s uvjetovanjem i neuroznanstvena istraživanja o ulozi dopamina i endorfina u iskustvu boli i užitka. Rezultati pokazuju da, iako dijele zajedničke elemente, sadizam i mazohizam mogu postojati kao autonomni fenomeni. Društveni i seksualni konteksti igraju ključnu ulogu u njihovoj manifestaciji, a neurološki mehanizmi ukazuju na razlike u reakcijama mozga. Sadizam i mazohizam nisu nužno neraskidivi te zahtijevaju daljnje interdisciplinarno istraživanje kako bi se bolje razumjela njihova kompleksnost, kao i mogućnosti praktične primjene u psihoterapiji i seksualnom zdravlju, te kako bi se promijenila društvena percepcija ovih fenomena.

Ključne riječi: društveni i neurološki aspekti, mazohizam, povezanost boli i užitka, psihološki fenomeni, sadizam, seksualna dinamika

Uvod

Jedno od zanimljivih pitanja u proučavanju ljudskog ponašanja jest zašto neki pojedinci pronalaze zadovoljstvo u boli, bilo da je riječ o onoj koju primaju ili onoj koju nanose drugima.

Jesu li sadizam i mazohizam, kao pojave na granici između psihologije i seksualnosti, neraskidivo povezani, ili se mogu promatrati kao neovisni fenomeni? Ova tema često izaziva moralne, društvene i znanstvene kontroverze, no upravo zbog svoje kompleksnosti, vrijedna je dubljeg istraživanja. Od rane Freudove psihoanalitičke teorije, koja je imenovane sklonosti smatrala simptomima infantilnih konflikata (Kernberg, 1991), do suvremenih neuroznanstvenih otkrića, koja istražuju povezanost boli i nagrade (Fedoroff, 2008), diskurs o sadizmu i mazohizmu odražava širinu ljudske prirode i njezinog odnosa prema patnji i moći.

Unatoč značajnim doprinosima prethodnih istraživanja, ključna pitanja ostaju neodgovorena: što određuje prirodu odnosa između sadizma i mazohizma? Jesu li te dvije sklonosti nužno povezane kao dvije strane medalje, ili mogu postojati kao zasebni entiteti unutar psihološkog i seksualnog spektra? Odgovori na ta pitanja imaju dalekosežne implikacije za razumijevanje ljudske seksualnosti, međuljudskih odnosa i mentalnog zdravlja (Lawrence i Love-Crowell, 2008).

Prethodna istraživanja pružaju značajan uvid u različite aspekte sadizma i mazohizma. Na primjer, Baumeister i Campbell (1999) ukazali su na intrinzičnu privlačnost ovih pojava kao sredstava za smanjenje anksioznosti i istraživanje granica vlastitog identiteta. Repišti (2010) naglašava povijesnu i psihoanalitičku pozadinu ovih pojmova, dok Cross i Matheson (2006) istražuju dinamičku međuovisnost sadističkih i mazohističkih uloga unutar konsenzualnih eng. *BDSM* odnosa (eng. *Bondage, Discipline/Dominance, Submissive/Sadism, Masochism*). Međutim, razlike u metodologijama, poput oslanjanja na kvalitativne intervjue ili retrospektivne procjene, ukazuju na potrebu za sustavnijim istraživanjima kako bi se razjasnile psihološke, neurološke i filozofske dimenzije ovih fenomena

Suvremena literatura sve više prepoznaje važnost razlikovanja konsenzualnih od patoloških oblika sadizma i mazohizma. Na primjer, Connolly (2006) naglašava ulogu povjerenja i komunikacije u oblikovanju zdravih odnosa među sudionicima *BDSM* praksi, dok Fedoroff (2008) istražuje neurobiološke osnove ovih sklonosti. Unatoč tim doprinosima, nije jasno u kojoj mjeri ovi fenomeni dijele zajedničke temelje ili predstavljaju neovisne psihološke entitete. Ta nejasnoća stvara potrebu za dodatnim istraživanjima kako bi se popunile praznine u znanju.

Cilj ovog rada je ispitati povezanost sadizma i mazohizma iz interdisciplinarne perspektive, s posebnim naglaskom na psihološke, neurološke i društvene dimenzije. Pomoću analize

literature, rad će istražiti u kojoj su mjeri sadizam i mazohizam međusobno ovisni te razjasniti jesu li njihove manifestacije uvijek povezane ili mogu postojati kao autonomni fenomeni. Ovaj rad nastoji produbiti razumijevanje odnosa između sadizma i mazohizma, čime doprinosi ne samo teorijskom znanju već i praktičnim implikacijama za područja psihoterapije, seksualnog zdravlja i društvenog prihvaćanja ovih tema.

Definicija i povijesni razvoj pojmova sadizam i mazohizam

Sadizam i mazohizam, pojmovi često korišteni u psihologiji i seksualnosti, prošli su dug povijesni razvoj i konceptualnu razradu kako bi se definirala njihova složena narav. Sadizam se definira kao sklonost ili zadovoljstvo izazivanjem boli ili patnje drugima, dok je mazohizam zadovoljstvo proizašlo iz primanja boli ili patnje, bilo fizičke ili psihološke (Repišti, 2010). Ovi su pojmovi prvi put ušli u stručnu upotrebu zahvaljujući radovima Marquis de Sadea i Leopolda von Sacher-Masocha, čija su djela temelj konceptualizacije spomenutih pojava (Kernberg, 1991).

Suvremena istraživanja, uz povijesni razvoj pojmova sadizma i mazohizma, sve više naglašavaju i empirijske podatke o prevalenciji i demografskim obilježjima ovih ponašanja. Prevalencija sadističkih i mazohističkih ponašanja u općoj populaciji teško je precizno utvrđiva zbog društveno poželjnih odgovora i stigme, no dostupni podaci sugeriraju da između 2% i 5% odraslih izvještava o sudjelovanju u BDSM aktivnostima s elementima sadizma ili mazohizma, dok je udio onih koji imaju takve fantazije znatno veći, krećući se od 10% do 30% (Lawrence i Love-Crowell, 2008; Yost, 2010). Sudionici tih praksi dolaze iz raznovrsnih dobnih, obrazovnih i socioekonomskih skupina, i premda su muškarci nešto češće skloni sadističkim, a žene mazohističkim ulogama, te su razlike manje izražene nego što se ranije pretpostavljalo (Cross i Matheson, 2006; Hébert i Weaver, 2014). Novija istraživanja bilježe i trend porasta sudjelovanja mlađih odraslih osoba, što se može povezati s većom dostupnošću informacija i destigmatizacijom seksualnih praksi (Yost, 2010). Važno je pritom naglasiti distinkciju između sadističkih i mazohističkih ponašanja, odnosno stvarnog sudjelovanja u aktivnostima koje uključuju bol ili poniženje, i fantazija o takvim iskustvima. Istraživanja pokazuju da je prevalencija fantazija znatno veća od prevalencije samih ponašanja, što sugerira da mnogi pojedinci imaju sdomazohističke

fantazije bez njihove realizacije u stvarnosti (Critelli i Bivona, 2008). Ova je distinkcija ključna za razumijevanje psihološke i društvene dinamike sadizma i mazohizma.

Povijesno gledano, sadizam i mazohizam bili su predmet kontroverzi zbog različitih društvenih percepcija ovih tema. Do kraja 19. stoljeća, zahvaljujući Freudovom utjecaju, ti su pojmovi uklopljeni u psihoanalitičke modele koji su ih promatrali kao posljedicu infantilnih konflikata i neriješenih psihoseksualnih faza razvoja (Kernberg, 1991). Freud je smatrao da sadizam i mazohizam dijele zajednički korijen, što je doprinijelo ideji njihove nerazdvoljivosti. Međutim, kasnije analize, poput one Repištija (2010), naglasile su potrebu za razlikovanjem patoloških oblika ovih pojava od konsenzualnih praksi unutar BDSM zajednice (npr. erotsko vezivanje, disciplinska igra, kontrolirano izazivanje boli, igranje uloga).

Empirijska istraživanja donose širu perspektivu razvoja i značenja ovih pojmova. Cross i Matheson (2006) analizirali su motivacije sudionika BDSM praksi i utvrdili kako se konsenzualni sadizam i mazohizam, koji podrazumijevaju dobrovoljno sudjelovanje u kontroliranom izazivanju i primanju boli radi erotskog užitka, prvenstveno temelje na povjerenju i komunikaciji. To ih značajno razlikuje od njihovih patoloških oblika koji se manifestiraju kroz neprimjerena ponašanja obilježena nesuglasnošću, prisilom i nasiljem, a mogu biti povezani s dubljim emocionalnim i psihološkim traumama (Juni, 2009). Metodološki, Cross i Matheson (2006) koristili su kombinaciju kvalitativnih intervjuja i kvantitativnih upitnika, što im je omogućilo složeno razumijevanje fenomena. Njihov rad ukazuje na važnost jasne distinkcije između konsenzualnih i patoloških oblika ponašanja. Baumeister i Campbell (1999) istaknuli su kako sudionici u BDSM praksi ne pokazuju značajne psihopatološke karakteristike, što dodatno naglašava razliku između ovakvih praksi i patoloških fenomena.

Društvena percepcija sadizma i mazohizma također je prošla značajan razvoj. Moser (1989) je utvrdio kako su ranije interpretacije tih pojava bile obilježene stigmatizacijom i moralnom osudom, dok suvremeni pogledi sve više prepoznaju njihovu kompleksnost i činjenicu da konsenzualni sadomazohizam nije nužno povezan s disfunkcijom. Istraživanje Lawrence i Love-Crowell (2008) potvrđuje ovu promjenu, pokazujući kako profesionalci koji se bave mentalnim zdravljem sve više usvajaju neutralan i afirmativan stav prema pojedincima koji prakticiraju sadomazohizam.

Unatoč napretku u shvaćanju ovih pojmova, ostaju oprečni stavovi u literaturi. Na primjer, Fedoroff (2008) naglašava neurobiološku osnovu sadizma i mazohizma kroz povezanost s nagrađivanjem, dok Connolly (2006) istovremeno ukazuje na važnost psiholoških (npr. prethodna trauma, obrasci privrženosti) i socijalnih faktora (npr. društvena stigmatizacija, normativno prihvaćanje unutar BDSM zajednice). Ovakve razlike ukazuju na potrebu za dodatnim interdisciplinarnim istraživanjima kako bi se bolje razumjeli temelji i manifestacije sadomazohističkih sklonosti.

Povezanost sadizma i mazohizma

Sadizam i mazohizam često se smatraju međusobno povezanim fenomenima, osobito u kontekstu odnosa dominacije i podređenosti, gdje jedno može davati smisao drugome. Drugim riječima, zadovoljstvo koje sadist pronalazi u zadavanju boli i kontroliranju često je neraskidivo povezano sa zadovoljstvom koje mazohistu pruža primanje boli i prepuštanje kontrole, pri čemu oba sudionika crpe užitak iz dinamične razmjene moći i testiranja granica unutar odnosa. Međutim, pitanje njihove stvarne povezanosti i odvojivosti ostaje otvoreno, ovisno o perspektivi istraživanja, seksualnoj dinamici, psihološkim karakteristikama i filozofskim razmatranjima.

Sadomazohizam i dinamika dominacije i submisivnosti. U mnogim BDSM praksama sadizam i mazohizam usko su povezani dinamikom moći između sudionika. Repišti (2010) ističe da se uživanje u dominaciji kod sadista često oslanja na spremnost mazohista da prihvati bol, poniženje ili podčinjenost. Ipak, to ne implicira da su te uloge statične – mnogi sudionici izvještavaju o fluidnim granicama između sadističkih i mazohističkih sklonosti, što potvrđuje postojanje spektara preferencija. Hébert i Weaver (2014) pokazali su da se temeljne osobine ličnosti, poput emocionalne stabilnosti i sklonosti traženju uzbuđenja, mogu razlikovati između sudionika dominantnih i submisivnih uloga. No pristupamo li metodologiji kritički, možemo uočiti kako se istraživanje oslanja na samoprocjene i retrospektivne izvještaje, što smanjuje pouzdanost nalaza zbog pristranosti (Erickson i Sagarin, 2021). Također, Lawrence i Love-Crowell (2008), u svojem kvalitativnom istraživanju, navode da su povjerenje i komunikacija temeljni za održavanje sigurnog i zadovoljavajućeg odnosa u kojem sudionici istražuju svoje sadističke i mazohističke sklonosti. Zanimljivo je da njihovi nalazi pokazuju kako sudionici ovih

praksi obično postavljaju jasne granice i dogovaraju "sigurne riječi", unaprijed definirane izraze koje svaki sudionik može koristiti kako bi signalizirao nelagodu ili potrebu za prekidom aktivnosti. Sigurne riječi često slijede sustav poput "semafora", gdje *zelena* označava nastavak, *žuta* upozorava na granicu, a *crvena* signalizira trenutni prekid. To sugerira da seksualna dinamika ne proizlazi iz nasumične agresije, već iz pažljivo strukturiranih i konsenzualnih interakcija.

Psihološka povezanost i neurološka podloga. Psihološki, sadizam i mazohizam dijele određene zajedničke karakteristike, ali mogu postojati i kao neovisni konstrukti. Kernberg (1991) naglašava kako obje prakse uključuju intenzivne emocionalne reakcije, poput uzbuđenja ili osjećaja kontrole, ali i dodaje da je njihova podloga često različita. Sadizam je često povezan s uživanjem u dominaciji nad drugima, dok mazohizam uključuje zadovoljstvo iz osjećaja podložnosti ili trpljenja boli. Fedoroff (2008) sugerira da neurološke razlike, primjerice u aktivaciji regija mozga povezanih s nagrađivanjem (nucleus accumbens, ventralno tegmentalno područje) i inhibicijom boli (amigdala), dodatno podupiru ideju da se ove sklonosti mogu razvijati neovisno jedna o drugoj. Ipak, nedostatak longitudinalnih istraživanja otežava precizno zaključivanje o uzročnim vezama.

Filozofske perspektive o neodvojivosti sadizma i mazohizma. Filozofi i psiholozi, uključujući Baumeistera i Campbella (1999), raspravljaju o tome je li sadizam inherentno povezan s mazohizmom. Oni predlažu da jedan fenomen često osigurava psihološku i funkcionalnu svrhu drugome – sadist pronalazi zadovoljstvo u odgovoru mazohista, dok mazohistova podčinjenost omogućuje sadistu da ostvari svoju potrebu za dominacijom. Međutim, ova povezanost nije univerzalna jer pojedinci mogu pokazivati preferencije isključivo prema sadističkim ili mazohističkim praksama, bez komplementarnih elemenata. Takva filozofska gledišta zahtijevaju dodatnu empirijsku potvrdu, posebno kako bi se razumjela individualna raznolikost u iskustvima.

Povezanost sadizma i mazohizma ovisi o kontekstu u kojem se analizira – bilo kroz seksualne dinamike, psihološke karakteristike ili filozofske postavke. Dok se u mnogim slučajevima čini da su ti fenomeni usko povezani, postoje dokazi koji upućuju na mogućnost njihove odvojenosti kao neovisnih aspekata ljudske seksualnosti i psiholoških potreba, zbog čega su potrebna daljnja istraživanja i rasprave. Buduća istraživanja mogla bi koristiti napredne neurobiološke metode, poput funkcionalne magnetske rezonancije (fMRI) s većom prostornom rezolucijom ili magnetoencefalografije (MEG), kako bi se preciznije identificirale razlike u moždanoj aktivnosti

između osoba s izraženim sadističkim i mazohističkim sklonostima. Također, longitudinalna istraživanja koja prate razvoj ovih sklonosti kroz vrijeme mogle bi pružiti bolji uvid u to jesu li one urođene ili oblikovane iskustvom.

Psihološki pristupi razumijevanju sadizma i mazohizma

Razumijevanje sadizma i mazohizma unutar psihologije proizlazi iz različitih teorijskih modela koji istražuju njihove uzroke i funkcije u kontekstu ljudskog ponašanja. Psihodinamski pristupi, kognitivno-bihevioralne teorije te humanistički i egzistencijalni modeli nude jedinstvene uvide u ove fenomene.

Psihodinamski pristupi. Psihodinamski modeli temelje se na Freudovoj teoriji o ulozi nesvjesnih impulsa i konflikata u oblikovanju seksualnih sklonosti. Freud je sadizam tumačio kao eksternalizaciju agresivnih impulsa, dok je mazohizam razumijevao kao internalizaciju istih impulsa, što često uključuje traženje kazne kao načina zadovoljstva (Kernberg, 1991). Ovi procesi često se povezuju s ranim traumama i osjećajima krivnje. Kernberg (1991) naglašava da sadističke i mazohističke tendencije mogu proizlaziti iz disfunkcionalnih odnosa s roditeljima, pri čemu dijete internalizira agresivne odnose kao osnovu za kasnije seksualne sklonosti. Ipak, kritičari ovih teorija, poput Mosera (1989), upozoravaju da se psihoanalitički pristupi često oslanjaju na retrospektivnu analizu, što otežava empirijsku provjeru i izaziva sumnje u uzročno-posljedične tvrdnje.

Kognitivno-bihevioralni pristupi. Kognitivno-bihevioralne teorije usmjeravaju se na učinke koji uvjetovanja i učenja imaju na oblikovanje sadističkih i mazohističkih sklonosti. Prema Baumeisteru i Campbellu (1999), užitek povezan s boli i submisivnošću može se razviti asocijacijama između fizičkog podražaja i seksualnog uzbuđenja, koje se učvršćuju kroz iskustvo. Na primjer, osoba može s vremenom početi doživljavati bolne podražaje, poput udaraca ili pritiska, ne samo kao nelagodu već i kao signal za seksualno uzbuđenje, budući da su takvi podražaji prethodno bili prisutni u kontekstu erotskog zadovoljstva i emocionalne povezanosti s partnerom. Autori sugeriraju da sadizam i mazohizam mogu smanjivati anksioznost jer strukturirane igre dominacije i submisivnosti pružaju osjećaj sigurnosti i predvidljivosti. Kritika ovog modela leži u

nedostatku longitudinalnih istraživanja koja bi potvrdila uzročne veze između uvjetovanja i trajnih seksualnih sklonosti (Cross i Matheson, 2006).

Humanistički i egzistencijalni pristupi. Humanistički i egzistencijalni modeli sagledavaju sadomazohističke sklonosti kao izraz ljudske potrebe za autonomijom, samoaktualizacijom i istraživanjem granica vlastitog postojanja. Lawrence i Love-Crowell (2008) naglašavaju da konsenzualne BDSM prakse često uključuju duboko međusobno povjerenje i komunikaciju, što može pridonijeti osjećaju ispunjenja i povezanosti. Isti autori navode kako mnogi pripadnici BDSM-a izvještavaju o iskustvima transcendencije i emocionalne katarze, što se teško uklapa u tradicionalne patološke modele. Takvi nalazi potiču propitkivanje prikladnosti stigmatizacije ovih praksi, budući da BDSM, u svom konsenzualnom obliku, može imati pozitivne psihološke učinke te može doprinositi osobnom razvoju i emocionalnoj bliskosti, umjesto da nužno odražava devijantne ili destruktivne impulse.

Svaki od ovih psiholoških modela pruža specifičan pogled na sadizam i mazohizam, no kombinacija perspektiva često daje najkompletniju sliku. S jedne strane psihodinamski pristupi naglašavaju ulogu nesvjesnih procesa, kognitivno-bihevioralni modeli nude praktične okvire za terapijske intervencije, dok s druge strane humanistički i društveno-kulturološki pristupi destigmatiziraju ove sklonosti i naglašavaju njihov potencijalni doprinos ljudskom iskustvu. Razumijevanje tih sklonosti u budućnosti će zahtijevati integraciju teorijskih okvira i empirijskih istraživanja, osobito kako bi se bolje razumjele njihove neurološke osnove i međuljudske implikacije.

Neurološki temelji sadizma i mazohizma

Razumijevanje neuroloških temelja sadizma i mazohizma zahtijeva uvid u povezanost živčanih sustava, hormonskih mehanizama i neurokemijskih procesa koji reguliraju percepciju boli i zadovoljstva. Neuroznanstvena istraživanja pružaju ključne uvide u [mehanizme](#) nagrađivanja i boli, kao i u specifične uloge neurotransmitera i hormona u oblikovanju ovih ponašanja.

Jedan od ključnih neurobioloških aspekata sadizma i mazohizma jest povezanost između percepcije boli i aktivacije sustava za nagrađivanje. Fedoroff (2008) navodi kako bol može

aktivirati mezolimbčki dopaminergički sustav, koji je odgovoran za osjećaje ugone i nagrade. Istraživanja provedena korištenjem magnetske rezonancije (skraćeno: MRI) na osobama koje prakticiraju BDSM ukazuju na povećanu aktivaciju područja poput nucleus accumbensa i ventralnog tegmentalnog područja tijekom bolnih, ali konsenzualnih iskustava (Connolly, 2006). Međutim, različita istraživanja nisu uvijek u suglasju o tome je li takva aktivacija specifična za populaciju koja prakticira BDSM ili se može povezati s općenitim ljudskim odgovorima na intenzivne osjetilne podražaje. Kritika ovih istraživanja odnosi se na metodološka ograničenja, poput malih uzoraka i nedovoljnog kontroliranja psiholoških varijabli, kao što su osobine ličnosti i prethodna traumatska iskustva, što otežava generalizaciju nalaza (Cross i Matheson, 2006).

Uloga hormona i neurotransmitera, poput dopamina i endorfina, ključna je u objašnjavanju pitanja zašto neki ljudi doživljavaju bol kao ugodnu. Dopamin, koji se često naziva "hormonom nagrade", povezan je s motivacijom i užitkom, a njegova povećana razina može pojačati osjećaj zadovoljstva tijekom intenzivnih iskustava (Baumeister i Campbell, 1999). Endorfini, prirodni opiodi koje tijelo proizvodi, također igraju značajnu ulogu u toleranciji na bol i osjećaju eufrije, što može objasniti iskustvo "transcendencije" koje BDSM praktičari često opisuju (Lawrence i Love-Crowell, 2008). Ovi biološki procesi dodatno su podržani nalazima da sudionici BDSM-a nakon intenzivnih sesija često iskazuju povećanu emocionalnu bliskost i smirenost, što sugerira regulaciju stresa putem neuroendokrinog sustava (Yost, 2010). Ovakvi učinci utvrđeni su mjerenjem razine kortizola i oksitocina prije i nakon BDSM aktivnosti, pri čemu su istraživanja pokazala smanjenje kortizola (hormona stresa) i povećanje oksitocina (hormona povezanosti i ugone), što pridonosi osjećaju smirenosti i emocionalne povezanosti među partnerima.

Neuroznanstvene metode, poput funkcionalne magnetske rezonancije (skraćeno: fMRI) i elektroencefalografije (skraćeno: EEG), omogućile su bolje uvide u načine kako mozak obrađuje bol i zadovoljstvo kod osoba koje prakticiraju BDSM. Repišti (2010) ističe kako spomenute metode pokazuju značajne razlike u obradi bolnih podražaja između BDSM praktičara i opće populacije, uključujući smanjenu aktivnost u amigdali, dijelu mozga povezanom s osjećajem straha. Ovo bi moglo objasniti povećanu toleranciju na bol i osjećaj sigurnosti tijekom BDSM praksi. Međutim, nedostatak longitudinalnih istraživanja otežava razlikovanje uzročnih i korelacijskih odnosa, a također nije dovoljno jasno jesu li ove razlike urođene ili razvijene kroz iskustvo (Erickson i Sagarin, 2021).

Kritički osvrt na istraživanja sugerira potrebu za integriranim pristupom koji bi uključivao i neurobiološke i psihosocijalne čimbenike. Na primjer, utjecaj hormona poput oksitocina, poznatog po svojoj ulozi u stvaranju povjerenja i emocionalne povezanosti, također može biti ključan za razumijevanje dinamičkih odnosa između dominacije i submisivnosti (Critelli i Bivona, 2008). Taj hormon, prema nekim istraživanjima, može pojačati osjećaj emocionalne povezanosti između partnera tijekom konsenzualnih BDSM praksi, što dalje sugerira da neurološki procesi nisu izolirani od društvenog konteksta.

Sagledavanjem neuroloških temelja sadizma i mazohizma, očito je da obuhvaćaju složenu interakciju između sustava nagrađivanja, percepcije boli i regulacije emocija, a daljnja istraživanja trebala bi se usmjeriti na kombiniranje neurobioloških i psiholoških čimbenika kako bi se pružila potpunija slika ovih fenomena.

Socijalno-kulturalni utjecaji na percepciju sadizma i mazohizma

Društvene norme imaju ključnu ulogu u definiranju granica između "prihvatljivog" i "neprihvatljivog" seksualnog ponašanja. Moser (1989) navodi kako društvo često oblikuje percepciju sadizma i mazohizma kroz prizmu moralnih vrijednosti i tradicionalnih rodni uloga. U kulturama u kojima dominiraju konzervativni stavovi o seksualnosti, ove su prakse često stigmatizirane i promatrane kao devijantne, dok u liberalnijim društvima mogu biti prihvaćene kao dio spektra seksualnog izražavanja. Istraživanja, poput onih Crossa i Mathesona (2006), Yosta (2010) i Richtersa i suradnika (2008), ukazuju na to da su društvene norme i moralni stavovi ključni prediktori stava prema BDSM praksama, pri čemu su osobe s tradicionalnijim vrijednostima sklonije negativnoj percepciji. Međutim, istraživanje Crossa i Mathesona (2006) provedeno je primarno na sjevernoameričkoj populaciji, što ograničava mogućnost kulturološke generalizacije nalaza istraživanja, budući da stavovi prema BDSM-u mogu značajno varirati ovisno o društvenim i kulturnim kontekstima. Kritička evaluacija ovog istraživanja otkriva da se njegovi rezultati oslanjaju na samoprocjene sudionika, što može ograničiti generalizaciju nalaza zbog mogućeg utjecaja društveno poželjnih odgovora. S obzirom na to, istraživanja poput onog Richtersa i suradnika (2008), koje se temelji na nacionalnom uzorku iz Australije, i Yosta (2010), koji je razvio ljestvicu stavova o sadomazohizmu kroz istraživanja u različitim socio-kulturnim

sredinama, podobnija su jer mogu pružiti širu perspektivu i smanjiti metodološka ograničenja povezana s subjektivnim izvještavanjem.

Kultura dodatno utječe na percepciju sadizma i mazohizma, osobito kroz povijesne i medijske prikaze ovih fenomena. Repišti (2010) ističe kako su društva kroz povijest povezivala sadomazohizam s grijehom, bolesnim ponašanjem ili kriminalom, dok su suvremeni mediji u većoj mjeri pridonijeli stvaranju senzacionalističkog i stereotipnog prikaza BDSM zajednice. Ti prikazi često perpetuiraju stigmatu, prikazujući BDSM praktičare kao emocionalno nestabilne ili opasne (Fedoroff, 2008). Međutim, Connolly (2006) naglašava kako kvalitativna istraživanja članova BDSM zajednice pokazuju suprotnu sliku – ti pojedinci obično iskazuju visoku razinu emocionalne stabilnosti i međusobnog povjerenja. Ti se zaključci temelje na intervjuima i samoprocjenama sudionika, što znači da ih treba interpretirati s oprezom, jer subjektivne izjave ne moraju nužno odražavati objektivno psihološko stanje. Također, uzorak istraživanja bio je ograničen na osobe koje se već identificiraju kao pripadnici BDSM zajednice, što može rezultirati pristranošću uzorka - manje je vjerojatno da će osobe s negativnim iskustvima željeti sudjelovati u takvim istraživanjima. Stoga, iako nalazi upućuju na pozitivne psihološke karakteristike sudionika, potrebna su daljnja istraživanja s raznolikijim metodološkim pristupima, uključujući longitudinalna istraživanja i upotrebu objektivnijih psiholoških mjera, kako bi se mogli donijeti općenitiji sudovi o učinku BDMS-a na psihi. Nesklad između empirijskih dokaza i medijskih prikaza ukazuje na potrebu za kritičkom analizom utjecaja medija na formiranje javnog mišljenja, osobito s obzirom na raširene stereotipe koji BDSM zajednicu često prikazuju na senzacionalistički način.

Stigma povezana sa sudionicima BDSM praksi dodatno se održava kroz stereotipe o njihovim psihološkim karakteristikama. Moser (1989) sugerira da se sudionici BDSM zajednice često pogrešno identificiraju kao osobe s poremećajem osobnosti, iako istraživanja poput onih koje su proveli Lawrence i Love-Crowell (2008) pokazuju da BDSM prakticiranje nije povezano s povećanom prevalencijom psihopatologije, što su utvrdili analizom podataka istraživanja koja su koristila standardizirane mjere mentalnog zdravlja, poput MMPI-a i SCL-90, koje pokazuju visoku valjanost i pouzdanost u procjeni psihopatologije. Unatoč tim nalazima, stigma može utjecati na percepciju mentalnog zdravlja sudionika BDSM zajednice te ih odvratiti od traženja stručne pomoći zbog straha od osude ili pogrešne dijagnoze.

Važan aspekt utjecaja kulture i medija odnosi se na normalizaciju ili prihvaćanje BDSM praksi u nekim društvima. Yost (2010) je razvio ljestvicu stavova o sadomazohizmu – eng. *SAD-SM Scale* (eng. *Scale of Attitudes toward SadoMasochism*), objavljenu iste godine, i utvrdio da su pozitivniji stavovi češći u kulturama s liberalnijim pogledima na seksualnost, pri čemu je istraživanje prvenstveno provedeno na uzorcima iz zapadnih društava, poput Sjedinjenih Američkih Država. Međutim, razlike u rezultatima između pojedinih zemalja ukazuju na potrebu za kulturno specifičnim istraživanjima, kako bi se bolje razumjeli kontekstualni čimbenici koji oblikuju percepciju.

Zaključak

Sadizam i mazohizam složeni su fenomeni koji, iako često povezani, pokazuju značajne razlike i specifičnosti. Analiza njihovih povijesnih, psiholoških, neuroloških i društvenih aspekata ukazuje na kompleksnost ovih sklonosti, ali i na važnost njihove interdisciplinarne analize. Povijesni razvoj pojmova, od Freuda i psihoanalitičke teorije do suvremenih neuroznanstvenih istraživanja, omogućuje bolje razumijevanje oblikovanja i percipiranja ovih sklonosti kroz vrijeme.

Iako postoje argumenti za međusobnu povezanost sadizma i mazohizma, posebice u dinamičnim odnosima dominacije i submisivnosti u kontekstu BDSM-a, postoje i jasni dokazi o njihovoj neovisnosti. Sadizam i mazohizam mogu se manifestirati kao zasebni obrasci ponašanja, oblikovani različitim psihološkim i neurološkim mehanizmima, što se očituje u različitim motivacijama i zadovoljstvima sudionika. Neurološki temelji ovih fenomena, uključujući ulogu dopamina i endorfina u sustavima nagrađivanja i percepciji boli, dodatno potvrđuju njihovu složenost, ali i otvaraju pitanja o univerzalnosti ovih iskustava.

Psihološki modeli nude raznolike perspektive – psihoanalitički pristupi naglašavaju nesvjesne konflikte, dok kognitivno-bihevioralne teorije ukazuju na ulogu uvjetovanja i učenja. S druge strane, humanistički i egzistencijalni pristupi nude destigmatizirajući pogled, naglašavajući potencijalne pozitivne aspekte ovih sklonosti, uključujući emocionalnu povezanost i katarzu unutar konsenzualnih odnosa. Društvena percepcija sadizma i mazohizma također se značajno promijenila; od stigmatizacije prema sve većem razumijevanju njihove složenosti. Naglasak na

povjerenju i komunikaciji u BDSM praksama, kao i jasno razlikovanje konsenzualnih od patoloških oblika, omogućuju razumijevanje i prihvaćanje ovih fenomena kao dijela ljudske seksualnosti i međuljudskih odnosa.

Zaključno, iako sadizam i mazohizam često dijele određene zajedničke elemente, poput povezanosti boli i nagrade, njihova povezanost nije univerzalna. Ove sklonosti mogu funkcionirati kao neovisni fenomeni koji odražavaju specifične psihološke, neurološke i društvene dinamike. Daljnja interdisciplinarna istraživanja mogla bi produbiti razumijevanje psiholoških aspekata *BDSM*-a, smanjiti stigmatu te unaprijediti kliničku praksu edukacijom stručnjaka o razlikovanju nekonvencionalnih seksualnih interesa od stvarnih psihopatoloških stanja.

Literatura

- Baumeister, R. F. i Campbell, W. K. (1999). The Intrinsic Appeal of Evil: Sadism, Sensational Thrills, and Threatened Egotism. *Personality and Social Psychology Review*, 3(3), 210-221. https://doi.org/10.1207/s15327957pspr0303_4
- Connolly, P. H. (2006). Psychological Functioning of Bondage/Domination/Sado-Masochism (BDSM) Practitioners. *Journal of Psychology & Human Sexuality*, 18(1), 79-120. https://doi.org/10.1300/J056v18n01_05
- Critelli, J. W. i Bivona J. M. (2008). Women's Erotic Rape Fantasies: An Evaluation of Theory and Research. *The Journal of Sex Research*, 45(1), 57-70. <https://doi.org/10.1080/00224490701808191>
- Cross, P. A. i Matheson, K. (2006). Understanding Sadomasochism: An Empirical Examination of Four Perspectives. *Journal of Homosexuality*, 50(2-3), 133-166. https://doi.org/10.1300/J082v50n02_07
- Erickson, J. M. i Sagarin, B. J. (2021). The prosocial sadist? A comparison of BDSM sadism and everyday sadism. *Personality and Individual Differences*, 176, 110723. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2021.110723>
- Fedoroff, J. P. (2008). Sadism, Sadomasochism, Sex, and Violence. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 53(10), 637-646. <https://doi.org/10.1177/070674370805301003>
- Hébert, A. i Weaver, A. (2014). An examination of personality characteristics associated with BDSM orientations. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 23(2), 106-115. <https://doi.org/10.3138/cjhs.2467>
- Juni, S. (2009). Conceptualization of hostile psychopathy and sadism: Drive theory and object relations perspectives. *International Forum of Psychoanalysis*, 18(1), 11-22. <https://doi.org/10.1080/08037060701875977>

- Kernberg, O. F. (1991). Sadomasochism, Sexual Excitement, and Perversion. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 39(2), 333-362. <https://doi.org/10.1177/000306519103900202>
- Lawrence, A. A. i Love-Crowell, J. (2008). Psychotherapists' Experience with Clients Who Engage in Consensual Sadomasochism: A Qualitative Study. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 34(1), 67–85. <https://doi.org/10.1080/00926230701620936>
- Moser, C. (1989). Sadomasochism. *Journal of Social Work & Human Sexuality*, 7(1), 43–56. https://doi.org/10.1300/J291v07n01_04
- Repišti, S. (2010). Sadizam i mazohizam ili sadomazohizam: konceptualna i empirijska razmatranja. *Antropologija*, 10(3), 73-97. <https://antropologija.com/index.php/an/article/view/304>
- Yost, M. R. (2010). Development and Validation of the Attitudes about Sadomasochism Scale. *The Journal of Sex Research*, 47(1), 79–91. <https://doi.org/10.1080/00224490902999286>

Abstract

Sadism and masochism are phenomena that exist at the intersection of psychology and sexuality, provoking controversy and raising complex questions about human nature, the connection between pain and pleasure, and the dynamics of power. Freud regarded these tendencies as inseparable, whereas contemporary research offers different perspectives. These concepts are subjects of psychological analysis, as well as social and cultural debates on morality and the boundaries of human behavior. The aim of this paper is to explore the connection between sadism and masochism and to examine their potential separability through an analysis of psychological, neurological, and social factors. The literature review includes psychodynamic theories emphasizing unconscious impulses, cognitive-behavioral models related to conditioning, and neuroscientific research on the roles of dopamine and endorphins in the experience of pain and pleasure. The findings indicate that, although sadism and masochisms are common elements, they can exist as autonomous phenomena. Social and sexual contexts play a crucial role in their manifestation, while neurological mechanisms point to differences in brain responses. Sadism and masochism are not necessarily inextricably linked and require further interdisciplinary research to deepen our understanding of their complexity, to explore potential practical applications in psychotherapy and sexual health, as well as the social perception of these phenomena.

Keywords: connection between pain and pleasure, masochism, psychological phenomena, sadism, sexual dynamics, sexual dynamics